

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

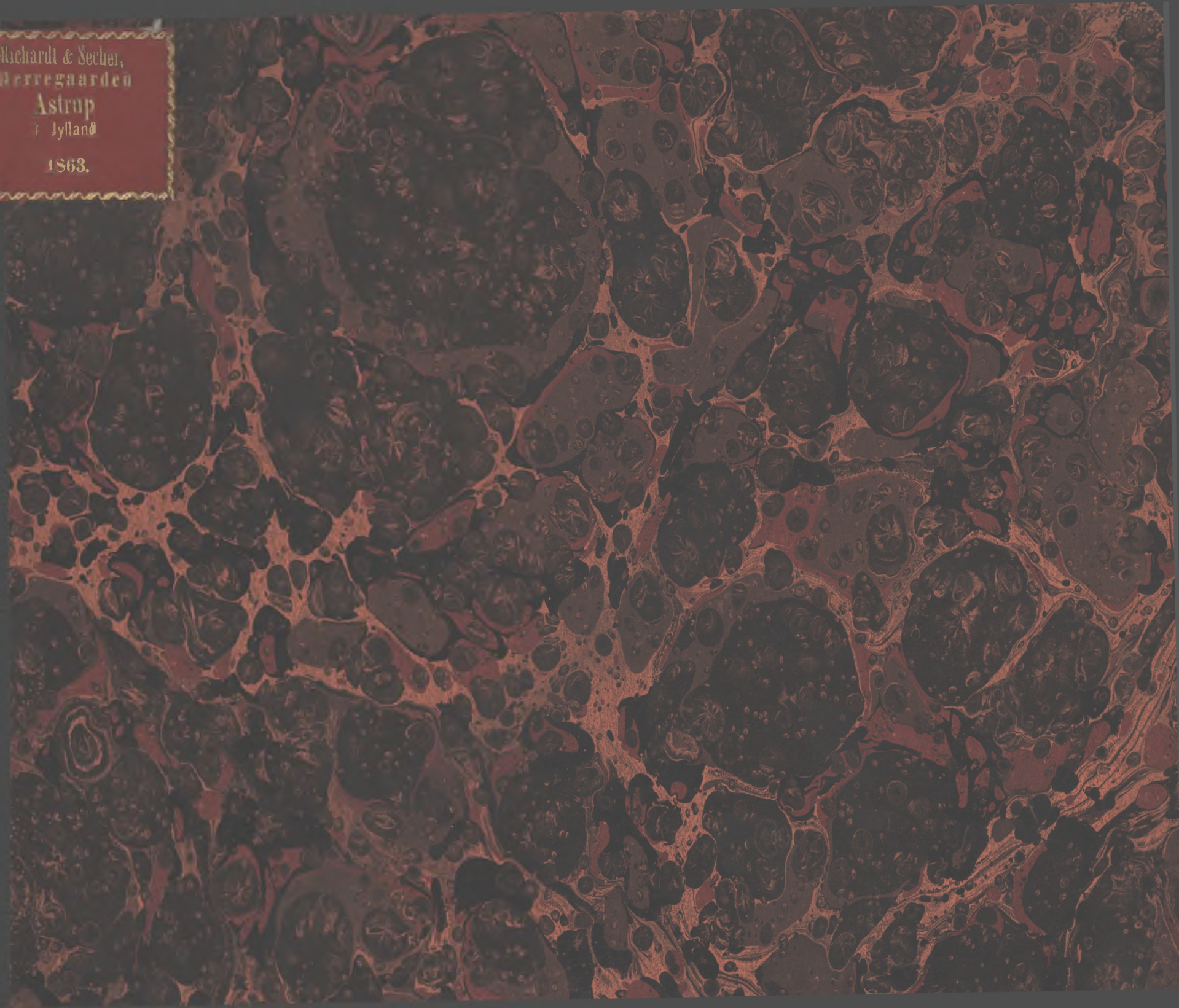
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Richardt & Secher,
Borregaarden
Astrup
i Jylland
1863.

dt del-Nordahl Grove & Kittendorff hth.

CA.Reitzel's Forlag.

IWTegner & Kittendorff's lith.Inst

A S T R U P

A S T R U P

Iblandt Danmarks Herregaarde er Astrup, i Salling Nørre Herred, Grinderslev Sogn og Viborg Amt en af de ældste. Den forekommer allerede i første Halvdel af det 15de Hundrebaar, og dens tidligste Ejere vare af Witten Suel, hvis Baaben er en Stjerne. Aar 1440 tilhørte Gaarden Iver Suel og hans Hustru Fru Karen Besteni; han var Befalingsmand paa Drølev Kloster, døde 1468 og blev begravet i Viborg. Efter ham var hans Søn Kjeld Suel, der opnaaede en høj Alder, efterfom han døde i Aaret 1536, Gaardens Ejer. Aar 1489 blev han gift med Jomfru Karen Lange, der var en Datter af Niels Lange og Fru Karen Rosenkrands. Ogsaa hun blev meget gammel; thi hun forlod denne Verden i Aaret 1555. De to næste Ejere, der havde Gaarden samtidigt, vare deres Sønner Iver Suel og Niels Suel. Den først nævnte, Iver Kjeldsen Suel, der blev født 1494, var før Reformationen i præsteligt Embede, og han var maasse den Iver Kjeldsen, der 1535 forekommer som Erkebøgn i Bergens Domkapittel og attraaede at vorde Biskop, men ikke opnaaede denne Værdighed; i ethvert Tilfælde var han ikke Biskop i Oslo. Efter Reformationen gifte han sig

med Jomfru Mette Munk, der var Datter af Hans Munk og Fru Maren Raas. I Aaret 1537 blev han Lensmand i Ribe og fik derefter Løn- borg Len. Ti Aar senere kjøbte han af Kongen Stubber Kloster, hvilket han 1538 havde faaet i Forlening; som et Bidrag til Klosterjomfruernes Underhold fik han de to Kirker Sevel og Trandum og Kongetienderne af Haderup og Sal Sogne (alt i Ginding Herred); naar disse Klosterjomfruer, hvis Tal den Gang var ti foruden de gamle og ny Priorinder, vare uddøde, skulde Tienderne og Herligheden vende tilbage til Kronen. I Aaret 1549 nævnes han som Domprovst i Ribe i en Strid om et Forleningsbrev, der i sin Tid var udstædt af Mester Klavs Gjordsen. Med Hr. Jørgen Vhkke havde han 1553 en Sag angaaende Staby Kirke og fremlagde da Kongens Brev for, at han maatte nyde alle sine geistlige Len sin Livstid, og da blev der til- dømt ham al den Herlighed og Rettighed, som hans Forgængere, Probsterne i Har Skjssel, havde haft fra Arilbs Tid af. Aaret efter lod han nedbrøde Trandum Kirke, som Kongen havde givet ham tillige med Raals- og Her- lighedsretten; men til Gjengæld udbødte han Sevel Kirke, saa at den blev en

A S T R U P

Trebiebel større, og han opførte tillige denne Kirkes Taarn. Til sin Hustru byggede han i Aaret 1555 en Bolig paa Stubbergaard. Her blev han kort efter syg og døde i August 1556. Han havde udbirket, at der aarlig maatte holdes Marked i Barde, men paa det Vilkaar, at han skulde yde en Understøttelse til Skolen i Holstebro. Paa Grund af Trandum Kirkes Nedbrydelse havde hans Enke 1558 en Retsstrid paa Herredagen i Kolbing, men frikendtes, eftersom det godtgjordes, at hendes afdøde Mand havde haft kongelig Tilladelse dertil.

Hans Broder Niels Kjeldsen Suel var født 1498 og gift med Fru Margrete Sandberg, Datter af Christen Andersen Sandberg til Kvelstrup og Fru Anne Sommer. Han havde i Aaret 1536 en Rets sag med Søren Ibsen i Stræt (Slet Herred), fordi denne havde ydet ham en falsk Fjerding Smør af sin Fæstegaard som og af andre Aarsager og støvne ham til at møde i Viborg. Ved sin Gaard Åstrup vilde han opføre en Mølle og fremlagde i Aaret 1540 et Papirsbrev han havde paa et Møllested, ved hvilket en af Kronens Bønder havde en Eng, der gav 19—20 Læs Hø aarlig, hvilket var al den Eng, der hørte til Bondens Gaard. Kronen ejede Åa og Strøm baade oven og neden for Møllen, saa at denne hværken kunde male Mel eller Malt uden at sætte Bandet op paa Bondens Eng, hvilket var Manden til stor Skade, og det Forbudsstykke, Niels Kjeldsen vilde give ham i Vederlag, var en ringe Ting og Bonden til liben Rytte efter Henrik Blomes Mening. Denne Abelsmand, der var forlenet med Hald Slot, henvendte sig i den Anledning til Kongen og ytrede Tvivl om Brevets Rigtighed, da det ej var underskrevet med Kongens egen Haand. Han beder derfor Kongen huske derpaa, i det Tilfælde at Niels Kjeldsen yderligere gjør Paastand paa Møllen, og om at Sagen maa henstaa, indtil han selv faar

Kongen i Tale. Sagens Udfald er ubekjendt. Tillige med Fru Else Raas til Nørsgaard (i Grinderslev Sogn) havde Niels Kjeldsen Aar 1546 en Strid med Jens Kotsfeld til Eskær og flere Lodbjere og Bønder i Nørre Herred, som vilde drive Fiskeri i „Nørrevejle“. Dommere vare Erik Krabbe til Vustrup, Erik Skram til Håstrup, Herman Skeel til Jungetgaard o. fl.; men Sagen var ikke dermed afgjort. Åstrups Fiskeri, der nu er ubetydeligt, var forbum langt større og fremkalbte i det 16de og 17de Hundredaar ikke sjælden heftig, endog voldsom Strid imellem Gaardens Bønder og Fiskerne i Lunbo Sogn (i Fjends Herred). Det var Sildefisket, som den Gang dreves i det store; men det tog efterhaanden stærkt af, og i en Beretning af Aar 1687 om en sliq Trætte heber det: „Fiskeriet skulde mange ved Gud indbilde sig at være af Importance“. Efter denne lille Udvigning maa vi atter vende tilbage til Niels Kjeldsen og meddele da, at han i Aaret 1562 fik Frederik den andens Tilladelse til at indløse Kronens Gaard Søbygaard (i Gjern Herred) for den Sum, Sorgen v. Rade havde den i Pant for. I nogle Aar havde han haft et libet Kronlen, nemlig Bilsted Gaard og Gods (i Slet Herred); dette blev i Maj 1571 overdraget til Henrik Gyldestjerne til Aagaard. Niels Suel var den Gang en gammel Mand og har næppe levet længe derefter. Hans Enke synes at være død 1581; da blev noget Krongods, hun havde haft i Forlening, overdraget til Niels Krabbe af Besløgsgaard (i Han Herred). Efter Sver Kjeldsen og hans Enke arbejdede Sønnen Kjeld Suel Stubbergaard og deres Del af Åstrup, hvilken sibste Gaard han altsaa i nogle Aar ejede i Forening med sin Farbroder. Han var født 1549 og døde 1606; først paa sine gamle Dage indtraadte han i Ægtestanden, nemlig i Aaret 1604. Hans Hustru var Fru Christense Suel Hermansdatter, der siden giftede sig med Kjeld Krabbe til Torstedlund og tilsidst

A S T R U P

med Knud Gylbenstjerne til Vosborg. Niels Suel til Åstrup og Stubbergaard efterlod sig ingen Livsarvinge.

Fra Witten Suel kom Åstrup til Witten Friis, hvis Baaben var et Egern. Den første Ejer af dette Navn var Christoffer Friis, og hans Hustru Fru Bibekke Suel var en Datter af Jens Suel og Fru Anne Grubbe. Han ejede Gaarden, da hans Foged i Årene 1636 og 1637 paa Hare Herredsting lod optage et Tingsvidne om, at en Halvgaard i Roslev Sogn var øde. 1652 havde han en Strid med Ebbe Ulfeld, Lensmand paa Skivehus, og Baldemar Lykke til Grinderslev Kloster og Nørgaard om Fiskeriet i Limfjorden. I Begyndelsen af Året 1657 forlod han denne Verden, og Åstrup tilfaldt Sønnen Otte Friis, der døde 1699. Han var første Gang gift med Fru Karen Sehested Mogensdatter af Holmgaard og efter hendes Død med Fru Birte Lykke Baldemarsdatter af Grinderslev Kloster, der overlevede ham indtil Året 1708. Gaarden tilhørte derpaa nogle Aar deres Børn, i det Elisabeth Friis 1709, og 1711 hendes Broder Mogens Friis nævnes som dens Ejere. Han var født 1684, blev 1706 Underlieutenant i Søetaten og forfremmedes efterhaanden til Kapitajn, hvilken Værdighed han opnaaede 1711; men allerede 1719 udtraadte han af Marinens Tjeneste. I Året 1715 havde Åstrup imidlertid faaet en ny Ejer, nemlig Oberstlieutenant Kruse. Efter ham tilhørte Gaarden Ritmester Johan Parsberg, hvis Fader Oberste Berner Parsberg ejede Eskær. Johan Parsberg var 1727 Ejer af Åstrup, Eskær og Skivehus og gift med Fru Hilleborg Sofie Dffenberg. Han døde 1730 som sidste Mand af sin Æt, og hans Enke blev inden Årets Udgang gift med Gehejmeraad Klaus v. Reventlow, der saaledes blev Ejer af alle tre Herregærde. I Året 1749 folgte han Åstrup for 9000 Rdlr. til Peder Malling, der

senere blev Borgemeester i Viborg. Han gjenopbyggede den forfaldne Borgegaard og ejede Åstrup indtil 1766, da han solgte Gaarden til Etatsraad Axel Rosenkrands de Lasson, efter at have tilljøbt Bøndergods for 3000 Rdlr. Den ny Ejer fik Skjøde paa Åstrup i Maj 1767 og paa Grønning Kirke og en stor Del Bøndergods i Juni 1786. Han var en from Mand, der indrettede et Kapel paa Gaarden, hvor han hver Morgen og Aften holdt Bøn med sine Husfolk. 1794 fik han kongelig Tilladelse til at udstykke selve Hovedgaarden i 16 Parceller, hvoraf nogle meget smaa; den største, der skulde være paa 7 Tønder Hartkorn, skulde anses for Hovedparcel og være ansvarlig for Rytterhestens Udbredelse. Udstykningen fandt dog ikke Sted. Derimod begyndte han at sælge Godset. Malling havde ladet Arbejdspenge træde i Hovoriets Sted; men dette blev gjenindsført af Lasson, da Aflysningen havde nogle Banstelligheder. I Året 1797 afhændede Etatsraad Lasson Gaarden tillige med Grønning Kirke og en Del af Bøndergodset, til Landvæsenkommisær Christian Albrekt Tram, der 1808 forøgede Godset ved at kjøbe 5 Gaarde og 4 Huse, hvis Hartkorn i alt var 30 Tønder, af Østergaards (i Salling) Ejer Th. Thomsen; men 1825 folgte han igjen 20 Tdr. 5 Skpr. ufrit Hartkorn til Iver Øvstigaard, Ejer af Nørgaard, og desuden afhændede han adskillige Gaarde til Bønderne, saa at Godset i hans Tid blev meget formindstet. I Året 1770 udgjorde det 349 Tdr. 7 Skpr. og Tienberne 60 Tdr. 1 Skpe. 1 Fdk. 1828 var Hovedgaardstøtten 32 Tdr. 6 Skpr., Skovskylde = Tdr. 1 Skpe. = Fdk. 1 Alb. og Godset 107 Tdr. 7 Skpr. Nu hører der hværken Gods eller Tienber til Gaarden. Efter Kammerraad Trams Død tilhørte Gaarden hans Enke, der i Året 1838 folgte den til Proprietær Moldenhawer. Rancelliraad Juncker kjøbte Åstrup År 1845, og efter hans Død tilhører Gaarden nu hans Enke.

Hovedbygningen er tilbels opført af Etatsraad Lasson, der 1773 byggede

A S T R U P

det høje Hus og 1783 den saa kaldte østre Pavillon. Over Indgangen staar hans Vaaben, og paa Pavillonen satte han denne Indskrift:

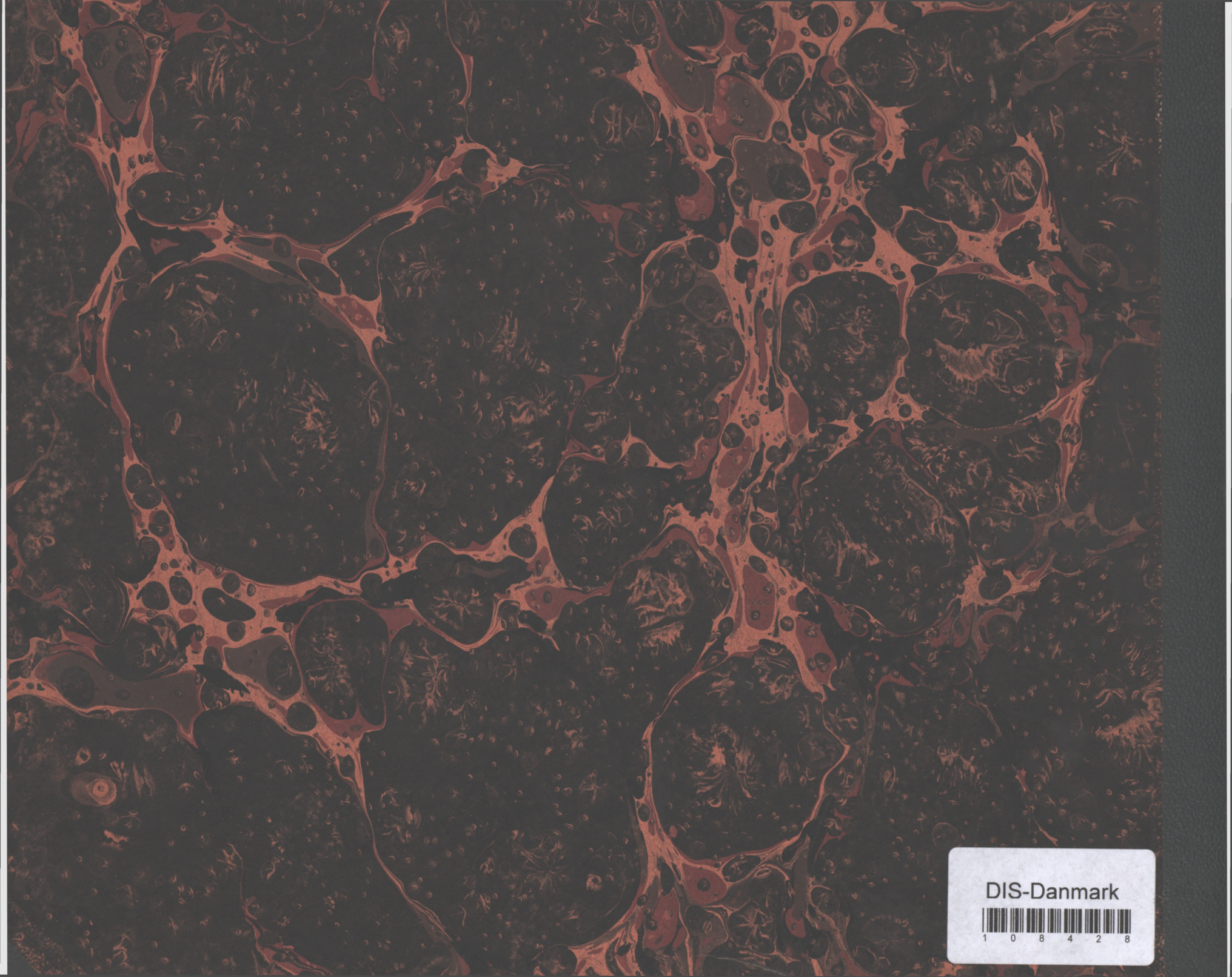
„Gud see til dette Hus og naadig det beskytte,
At det maa ogsaa staae til Efterslægtens Nytte.“

A. de Lasjon. M. de Gersdorf.

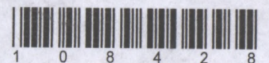
Astrups Ager og Engs Hartkorn er 27 Tdr. 5 Skpr. Til Gaarden hører en Bejrmølle og et Ubsifningssted og Skovene Arelund og Knudskov; den sidste strækker sig langs med Stranden. Imod Syd lige over for Lundsø styder sig

en Skrænt ud i Fjorden. „Leverbakken“ kaldes den, og om den er der et Sagn, at derunder ligger en Lindorm, hvis Hale snor sig hen under Astrup. Naar alle Kvinder forlade denne Gaard, vil den trække sin Hale til sig, og da styrter Astrup sammen. En meget smuk Have med klippebe Hække og med nogle Damme samt med Alleer i fransk Stil ligger imellem Gaarden og Fjorden. Knudskov er indrettet til Lyfiskov. Derfra høve sig flere Bækker, bevoxede med Krat, Træer og Lyng, hvorimellem Tværdale aabne sig ud til Fjorden. Den gamle Borg skal have ligget der, hvor Ladebygningerne nu findes; nu støder Stuehuset tæt op til Haven.

DIS-Danmark

1 0 8 4 2 8